

PRITARTA

Pagėgių savivaldybės
tarybos 2021 m. d.

Sprendimu Nr. T1-

**PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2019 METŲ ATASKAITA**

2020

TURINYS

IVADAS.....	2
1. BENDROJI DALIS.....	3
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)......	3
2. SPECIALIOJI DALIS.....	11
2.1. PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	11
2.1.1. BANDYMŲ ŽUDYTIS SKAIČIUS.....	11
2.1.2. GYVENTOJŲ SKAIČIAUS POKYTIS.....	13
2.1.3. SOCIALINĖS PAŠALPOSGAVĖJŲ SKAIČIUS.....	15
3. APIBEBNDRINIMAS.....	17
4. REKOMENDACIJOS.....	18

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną – tai tęstinis, sistemingas atliekamas su sveikata susijusių ir planuoti, įgyvendinti bei visuomenės sveikatos praktikai vertinti reikalingų duomenų rinkimas, analizė ir interpretavimas (Pasaulio sveikatos organizacija, toliau – PSO). Pagrindinis atliekamos stebėsenos produktas/rezultatas – tai informacija veiksams/intervencijoms atlikti.

Visuomenės sveikatos stebėsenos Pagėgių savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie Savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti Savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones; taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti Savivaldybės politikus siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo Savivaldybės teritorijoje.

Visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėje vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1203 patvirtintais bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais.

Pagrindinis visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje dokumentas – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa, kurios strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Programoje nurodyti 4 tikslai: sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį; sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką; formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą; užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius. Programos uždaviniai – sumažinti skurdo lygį ir nedarbą, sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu, sumažinti alkoholinių gėrimų ir tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą, skatinti sveikos mitybos įpročius, ugdyti optimalaus fizinio aktyvumo įpročius, gerinti motinos ir vaiko sveikatą, mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą ir kt.

Visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2019 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Pagėgių savivaldybėje. Pateikiami rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) yra siejami su Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslų bei jų uždavinių įgyvendinimu. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėje stebėsenai, parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Ataskaita parengta naudojant Higienos instituto Sveikatos informacijos centro informacinę sistemą (toliau–HISIC), HISIC parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“, Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo informacija, PSO Europos regioninio biuro duomenų bazė „Sveikata visiems (HFA)“, Lietuvos sveikatos rodiklių sistema SRS.

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

2019 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Pagėgių sav. buvo 7414, iš jų: 47,42 proc. vyrų ir 52,59 proc. moterų. Mieste gyveno 23,78 proc., o kaime 76,23 proc. savivaldybės gyventojų. 0-17 metų amžiaus gyventojų dalis sudarė 18,28 proc., 18-44 m. amžiaus – 29,89 proc., 45-64 m.- 32,34 proc., o vyresnių kaip 65 m. gyventojų dalis siekė 19,49 proc. Per 2019 m. gimė 84 kūdikiai ir mirė 112 gyventojų.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas siekiant palyginti 2019 m. Pagėgių savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos Lietuvos savivaldybės suskirstytos į 3 grupes:

1. Savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *Savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**.

2. Savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *Savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**.

3. Likusių savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Pagrindinių rodiklių sąrašo (toliau – PRS) analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Pagėgių savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais išrinktos PRS reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (pvz., raudonos spalvos PRS reikšmės). Sudarytas probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių išsami analizė ir vertinimas. Iš 1 lentelės pateiktų PRS rodiklių reikšmių matyti, kad:

1. Iš visų sveikatos rodiklių lyginant su Lietuvos santykiu geresni yra **(žalioji zona)**:

- 1.1. asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.;
- 1.2. sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.;
- 1.3. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W74) 100 000 gyv.;
- 1.4. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.;
- 1.5. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.;
- 1.6. transporto įvykiuose patirtos traumos (V00-V99) 100 000 gyv.;

- 1.7. į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
- 1.8. slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;
- 1.9. šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.;
- 1.10. 2 metų amžiaus vaikų MMR (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys, proc.;
- 1.11. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.;
- 1.12. tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2018-2019 m.;
- 1.13. tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2018-2019 m.;
- 1.14. tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje 2019 m.

2. Rodiklių reikšmės patenkančios į prasčiausių analizuojamų reikšmių grupę (raudonoji zona):

- 2.1. bandymų žudyti (X60-X64, X66-X84) skaičius 100 000 gyv.;
- 2.2. mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 gyv.;
- 2.3. gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.;
- 2.4. mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų;
- 2.5. socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.;
- 2.6. pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;
- 2.7. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12) 100 000 gyv.;
- 2.8. kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių;

3. Didžioji dalis Pagėgių savivaldybės rodiklių reikšmių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią analizuojamų reikšmių grupę (geltonoji zona) (žr. 1 lent.):

- 3.1. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais);
- 3.2. išvengiamas mirtingumas (proc.);
- 3.3. mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.;
- 3.4. ilgalaikio nedarbo lygis (proc.);
- 3.5. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.;
- 3.6. užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) 100 000 gyv.;
- 3.7. sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.;
- 3.8. susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.;
- 3.9. darbingo amžiaus asmenys, pirmą kartą pripažinti neįgaliais 10 000 gyv.;
- 3.10. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15) 100 000 gyv.;
- 3.11. nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrobanda (nusikaltimai), 100 000 gyv.;

- 3.12. gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstitis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
- 3.13. gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstitis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
- 3.14. kūdikių išimtinai žindyti iki 6 mėn. amžiaus dalis (proc.);
- 3.15. išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.;
- 3.17. išvengiamų hospitalizacijų dėl debeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.;
- 3.18. apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyv.;
- 3.19. užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (A15-A19) 100 000 gyv.;
- 3.20. užregistruoti daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (visos TB atvejų registracijos kategorijos) (A15-A19) 100 000 gyv.;
- 3.21. sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis B20-B22, B23 (B23.0-B23.2, B23.8), B24, Z21, A50 (A50.0-A50.7, A50.9), A51-A53, A54 (A54.0-A54.6, A54.8, A54.9), A56 (A56.0-A56.4, A56.8) 100 000 gyv.;
- 3.22. 1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos skiepavimo apimtys (3 dozės), proc.;
- 3.23. tikslinės populiacijos (6-13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.;
- 3.24. vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis (proc.);
- 3.25. paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv.;
- 3.26. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;
- 3.27. standartizuotas mirtingumas/mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.;
- 3.28. sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- 3.29. tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomosios sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje 2017-2019 m.

Pirmajame lentelės stulpelyje pateikiami PRS, suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrajame stulpelyje* pateikiami atvejai absoliučiais skaičiais (pvz. kiek gyventojų mirė dėl savižudybių, kiek dirba šeimos gydytojų, kiek išduota licencijų prekiauti alkoholiu ir pan.), *trečiajame* – Pagėgių savivaldybės rodiklio reikšmė, *ketvirtajame* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *penktajame* – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *šeštajame* – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, *septintajame* – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Atvejų skaičius (abs. sk.)	Pagėgių savivaldybės reikšmė	Lietuvos rodiklis	Mažiausia rodiklio reikšmė	Didžiausia rodiklio reikšmė	Santykis savivaldy- bės/ Lietuva
1	2	3	4	5	6	7
<u>STRATEGINIS TIKSLAS - PASIEKTI, KAD 2025 METAIS ŠALIES GYVENTOJAI BŪTŲ SVEIKESNI IR GYVENTŲ ILGIAU, PAGERĖTŲ GYVENTOJŲ SVEIKATA IR SUMAŽĖTŲ SVEIKATOS NETOLYGUMAI</u>						
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais)		73,63	75,9	70,7	78,0	0,97
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	32	32,02	31,7	24,3	39,7	1,01
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį						
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą						
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) (100 000 gyventojų)	2	30,32	23,5	0	69,8	1,29
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) (100 000 gyventojų)		26,84	23,0	0	119,4	1,17
Bandymų žudyti (X60-X64, X66-X84) skaičius (100 000 gyventojų)	9	56,40	37,1	3,0	68,3	1,52
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius (1000 gyventojų)	162	247,57	68,2	35,2	247,8	3,63
Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.)	78	2,57	1,9	0,3	7,7	1,35
Gyventojų skaičiaus pokytis (1 000 gyventojų)	-115	-35,1	0	-35,1	43,3	-35,1
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalyje ir bendruomenėse						

Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) (100 000 gyventojų)	4	82,28	85,7	32,8	192,5	0,96
Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) (100 000 gyventojų)		80,26	83,6	20,9	215,7	0,96
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius (1 000 gyventojų)	261	316,66	146,6	53,4	350,4	2,16
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius (1 000 gyventojų)	335	53,83	23,1	2,5	87,2	2,33
Užregistruoti nauji TB atvejai (A15-A19) (100 00 gyventojų)	3	34,75	31,3	8,0	73,9	1,11
Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15-A19) (100 000 gyventojų)	5	43,56	36,0	10,0	93,0	1,21
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką						
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą						
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (10 000 darbingo amžiaus gyventojų)	0	0	1,0	0	2,9	0
Susižalojimo dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje (10 000 gyventojų)	22	145,7	145,7	92,6	197,2	1,0
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais (10 000 gyventojų)	33	73,92	61,6	42,1	127,5	1,2
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) (100 000 gyventojų)	201	28,8	72,0	0	118,7	0,4
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį						
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65-W74) (100 000 gyventojų)	0	0	4,9	0	25,2	0
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) (100 000 gyventojų)		0	4,8	0	25,2	0
Mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) (100 000 gyventojų)	1	4,34	15,5	0	58,1	0,28
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) (100 000 gyventojų)		4,26	15,2	0	123,5	0,28
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių						

Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) (100 000 gyventojų)	1	4,39	7,7	0	25,4	0,57
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) (100 000 gyventojų)		4,34	7,6	0	26,3	0,57
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) (100 000 gyventojų)	1	4,44	2,3	0	9,7	1,93
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius (100 000 gyventojų)	3	26,02	66,7	26,1	120,3	0,39
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą						
I atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui (kg)		58,20	970	61	34386	0,06
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą						
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą						
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)	0	4,35	2,9	0	16,1	1,50
Standartizuotas mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (100 000 gyventojų)		3,5	3,0	0	16,2	1,17
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)	0	12,99	19,1	0	59,3	0,68
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (100 000 gyventojų)		17,24	18,5	0	71,4	0,94
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) (100 000 gyventojų)	9	60,77	74,1	3,8	350,0	0,82
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais (asmenų skaičius 1-ai licencijai)	46	161,36	199,2	70,1	395,0	0,81
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais (asmenų skaičius 1-ai licencijai)	51	138,76	171,3	41,8	374,3	0,81
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius						
Kūdikų, išimtinai žindyto iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).	1	29,87	37,8	10,3	65,4	0,79
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius						

4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais						
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius (1 000 gyventojų)	259	31,72	31,4	15,6	59,6	1,01
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius (1 000 gyventojų)	45	5,81	7,0	3,4	10,5	0,83
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą						
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	18	3,92	2,0	1,6	5,8	1,96
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius (10 000 gyventojų)	3	7,64	7,2	2,5	13,5	1,06
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	71562	8,93	9,5	6,5	11,8	0,94
Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (A15-A19) (100 000 gyventojų)	0	4,36	3,3	0	12,6	1,32
Užregistruoti daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (visos TB atvejų registracijos kategorijos) (A15-A19) (100 000 gyventojų)	0	4,34	5,7	0	14,5	0,76
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (10 000 gyventojų)	0	0,42	2,0	0	4,9	0,21
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą						
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas (1 000 gyvų gimusių kūdikių)	1	7,76	3,3	0	14,4	2,35
2 metų amžiaus vaikų MMR (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys (proc.)	418	96,41	92,7	87,7	99,3	1,04
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, poliomielito ir B tipo <i>Haemophilus influenzae</i> infekcijos skiepijimo apimtys (3 dozės) (proc.)	391	94,87	92,1	86,5	100,0	1,03
Tikslinės populiacijos (6-13 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.)	39	16,35	15,0	1,6	57,0	1,09
Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	142	16,8	20,0	10,9	30,4	0,84
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius (1000 gyventojų)	0	2,42	3,9	0	14,0	0,62
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę						
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) (100 000 gyventojų)	63	927,52	748,0	575,7	1238,2	1,24

Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) (100 000 gyventojų)		803,9	733,0	605,7	1238,2	1,10
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) (100 000 gyventojų)	20	279,17	287,8	199,4	493,9	0,97
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) (100 000 gyventojų)		242,8	273,5	210,0	366,2	0,89
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) (100 000 gyventojų)	10	126,8	176,1	89,0	568,2	0,72
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) (100 000 gyventojų)		132,5	172,4	73,8	455,9	0,77
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) (10 000 gyventojų)	50	68,55	61,2	30,0	124,3	1,12
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūtų vėžio prevencinėje programoje 2018-2019m. (proc.)	734	67,67	52,9	16,8	73,2	1,09
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje 2017-2019 m. (proc.)	882	49,64	56,4	30,6	76,9	0,88
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2018-2019 m. (proc.)	1680	60,81	56,3	30,9	69,4	1,08
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje 2019 m. (proc.)	979	53,02	48,2	28,2	66,3	1,10

Šaltiniai: HISIC, HFA, Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalas

2. SPECIALIOJI DALIS

2.1. PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Šioje dalyje analizuojamos specifinės problemos ir rodikliai, kurie Pagėgių savivaldybėje turi ekstremalias reikšmes lyginant su kitomis savivaldybėmis.

Remiantis Higienos instituto Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos rašymo metodinėmis rekomendacijomis, įvertinus savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, kasmet reikia išskirti po 3 prioritetines savivaldybės visuomenės sveikatos problemas. Išskirti problemines sritis galima keliais būdais:

1. Vertinant, kurios savivaldybių reikšmės yra blogiausios Lietuvoje (t.y. raudonos zonos);
2. Vertinant keleto metų pokytį;
3. Vertinant, kokios priemonės buvo daromos, ir kaip jos pakeitė situaciją.

Pagėgių savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos būklei apibūdinti buvo pasirinkta vertinti blogiausias savivaldybės reikšmes ir dviejų metų pokytį. Buvo atsižvelgta į mažą gyventojų skaičių, didelis dėmesys skirtas absoliučių skaičių vertinimui, kurie apibūdino pagrindinius sveikatos rodiklius. Atsižvelgiant į minėtus kriterijus išskirtos šios prioritetinės sritys:

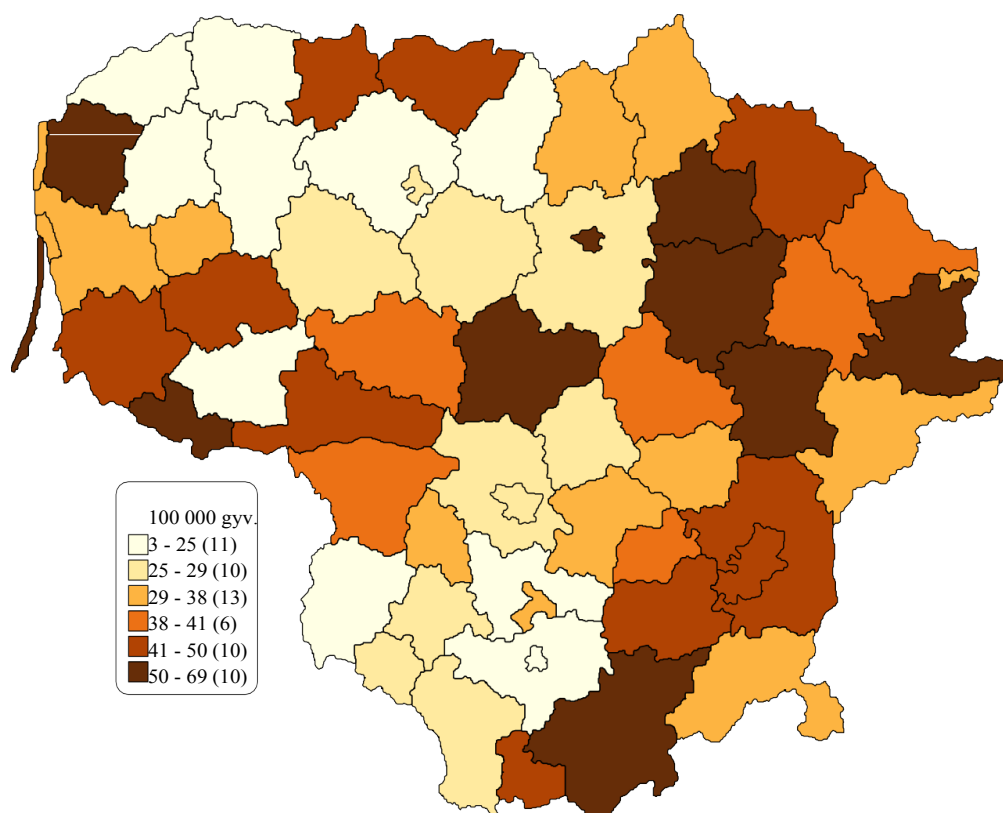
1. Bandymų žudytis skaičius;
2. Gyventojų skaičiaus pokytis;
3. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius.

2.1.1. BANDYMŲ ŽUDYTIS SKAIČIUS

Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv. Tai per metus stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose ir stacionaro priėmimo-skubios pagalbos skyriuje užregistruotų bandymų žudytis (TLK-10- AM X60–X64; X66–X84) skaičius. Skaičiuojami ne mirtimi pasibaigę atvejai, tenkantys 100 000 Lietuvos gyventojų.

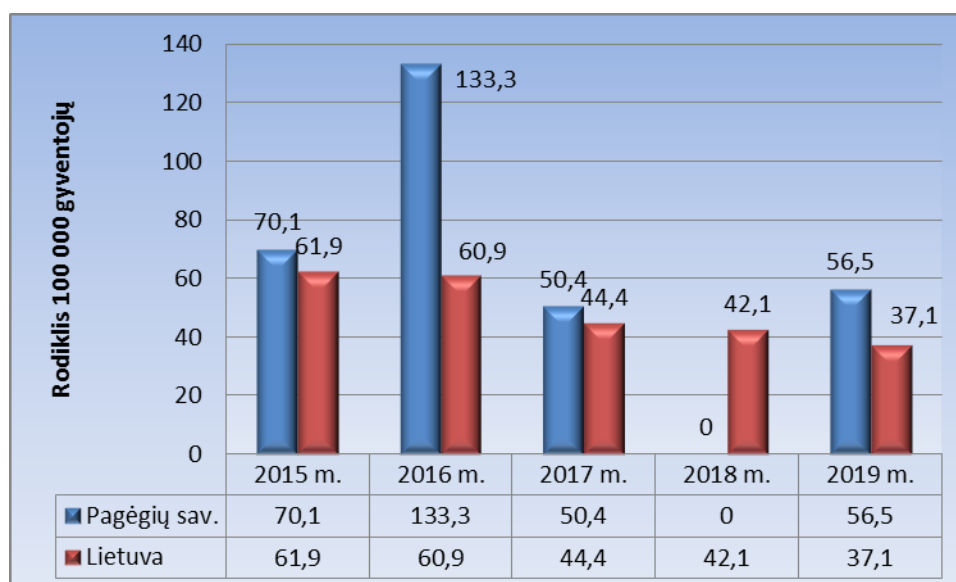
2019 m. Lietuvoje užregistruoti 1037 bandymai nusižudyti (37,1 bandymai žudytis 100 000 gyv.). Šalies žemėlapyje pagal mažiausius bandymų žudytis rodiklius labiausiai išsiskyrė šiaurės vakarinėje ir pietvakarinėje Lietuvos dalyje esančios savivaldybės. Didžiausiais rodikliais išsiskyrė Ignalinos r., Kupiškio r., Neringos ir Molėtų r. savivaldybės, kuriose 100 000 gyv. teko nuo 58 iki 68,3 bandymo žudytis. Tačiau įdomu tai, kad 1037-iuose bandymuose žudytis dalyvavo 968 asmenys. Tai reiškia, kad 69

asmenys bandė žudyti ne vieną kartą. Pagėgių savivaldybėje per 2019 m. bandė žudyti 9 asmenys.

1 pav. Bandymų žudytis (X60–X64, X66–X84) skaičiaus 100 000 gyv. kartograma

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2 pav. Bandymų žudytis skaičius 100 000 gyv. Pagėgių sav. ir Lietuvoje 2015-2019 m. m.

Anksčiau pateiktame 2 pav. galime matyti bandymų žudytis skaičiaus 100 000 gyv. pokytį Pagėgių savivaldybėje ir Lietuvoje 2015-2019 metų laikotarpiu. Aukščiausias rodiklis Pagėgių savivaldybėje buvo 2016 m. (133,3/100 000 gyv.), mažiausia rodiklio reikšmė Pagėgių savivaldybėje buvo 2018 m. (0/100 000gyv.). 2019 m. bandymų žudytis skaičius 100 000 gyv. Pagėgių savivaldybėje išaugo ir siekia 56,5/100 000gyv. (9 bandymų žudytis atvejai). Lietuvos rodiklis analizuojamu laikotarpiu nuolat mažėjo ir 2019 m. siekė 37,1/ 100 000 gyv. Minėtas rodiklis Pagėgių savivaldybėje nuo Lietuvos vidurkio skiriasi 1,5 karto.

2.1.2. GYVENTOJŲ SKAIČIAUS POKYTIS

Gyventojų skaičius – tai išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo bei migracijos) rodiklis. Lietuvoje 2019 m. gyventojų skaičius pokyčio rodiklis buvo lygus 0/1000 gyv. Savivaldybėse gyventojų skaičius kito nevienodai. Dauguma savivaldybių viršijo Lietuvos vidurkį. Gyventojų skaičiaus pokyčiui savivaldybėse įtakos turi ne tik emigracija, bet ir migracija šalies viduje. 2019 m., kaip ir 2018 m. daugiau gyventojų migravo iš miesto į kaimą (24 012) nei atvirkščiai – iš kaimo į miestą (26 168).

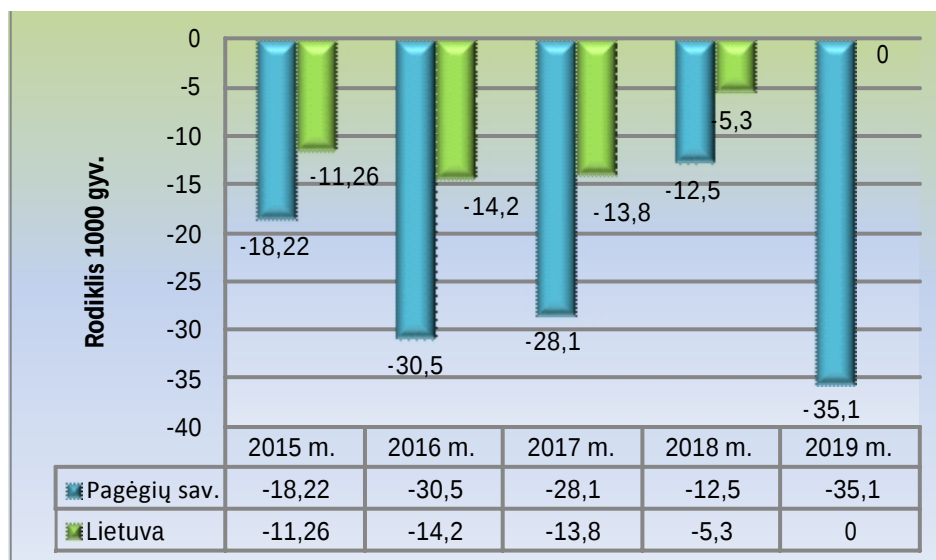
Stebint Pagėgių savivaldybės 2019 m. rodiklį - gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv., Pagėgių savivaldybės rodiklis yra mažiausias Lietuvoje ir siekia -35,1/1000 gyv. (abs. sk. -115). Tuo tarpu Lietuvos vidurkis 0/1000 gyv. (žr. 1 pav.).

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Rodiklis 1000 gyv.	Savivaldybė	Rodiklis 1000 gyv.
Pagėgių sav.	-35,1	Neringos sav.	43,3
Ignalinos r. sav.	-32,2	Klaipėdos r. sav.	28,4
Pakruojo r. sav.	-29,3	Vilniaus m. sav.	17,4
Skuodo r. sav.	-29,3	Vilniaus sav.	17,0
Kalvarijos r. sav.	-27,6	Šiaulių m. sav.	13,7
Lietuvos vidurkis 0,0/1000 gyv.			

2 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. 2019 m.

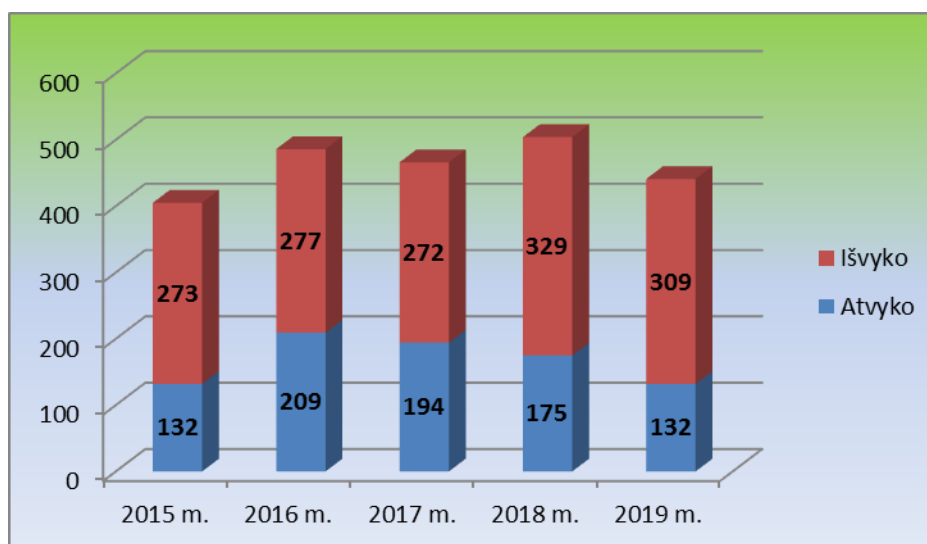
Šaltinis: Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse, Vilnius, 2020

Analizuojant gyventojų skaičiaus pokytį 1000 gyv. Pagėgių savivaldybėje 2015 – 2019 m. m. (žr. 3 pav.) pastebimas tendencingas rodiklio kitimas, ypatingai ryškus pokytis matomas 2016 m. ir 2019 m. (-35,1/1000 gyv.) ir išlieka ženkliai didesnis už Lietuvos vidurkį.

3 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. Pagėgių sav. ir Lietuvoje 2015-2019 m. m.

Stebint atvykusių ir išvykusių asmenų skaičių Pagėgių savivaldybėje (žr. 4 pav.) matome, kad nuo 2017 m. atvykusių asmenų skaičius nuolat mažėja. Išvykusių asmenų skaičius didžiausias buvo 2018 m. (329 abs. sk.), nors 2019 m. šis skaičius mažesnis (309 abs. sk.), tačiau viršija atvykusiųjų skaičių 2,3 karto.

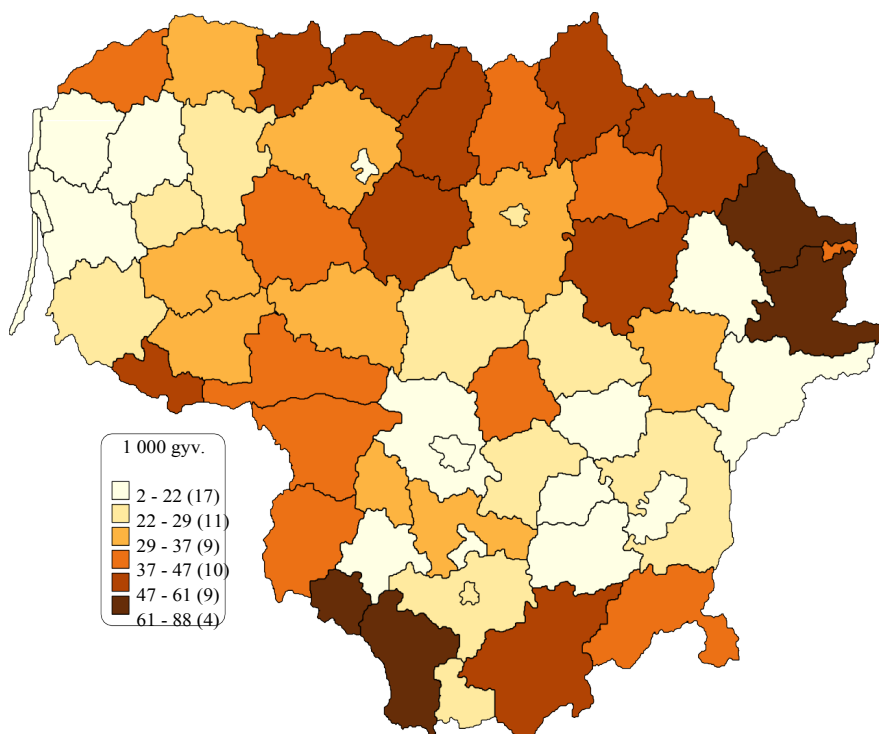
4 pav. 2015 – 2019 m. m. išvykusių ir atvykusių gyventojų skaičius Pagėgių sav.

2.1.3. SOCIALINĖS PAŠALPOS GAVĖJŲ SKAIČIUS

Lietuvoje iš 1000 gyventojų 23,1 asmenys 2019 m. gavo socialinę pašalpą. Didžioji dalis savivaldybių (39) viršijo šalies vidurkį. Lazdijų r., Kalvarijos r. Ignalinos r. ir Zarasų r. savivaldybės Lietuvos vidurkį viršijo daugiau kaip 3 kartus. Pagėgių savivaldybė šį rodiklį viršijo 2,3 (335 abs. sk.). Siekiant sumažinti socialinę-ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu, reikėtų kompleksiskai vertinti savivaldybės rodiklius ir įvertinti tikrąją savivaldybės situaciją.

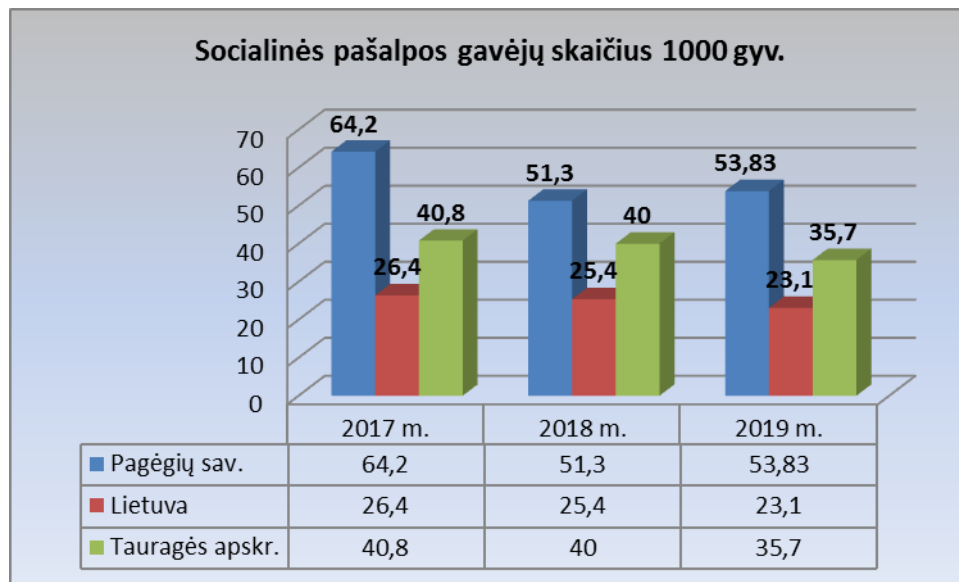
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius – tai šeimų su vaikais, kurios yra priskirtinos rizikos sveikatai grupei, skaičius. Skirtingai nuo socialinių išmokų skaičiaus tiksliau nušviečia ne tiek tikrovės padėtį, kiek socialinę politiką.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis matome, kad Pagėgių sav. socialinės pašalpos gavėjų ir jų išlaidos 2019 m. yra vienos didžiausių (žr. 5 pav.).

5 pav. Socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus 1000 gyv. kartograma
Šaltinis: Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse, Vilnius, 2020

Analizuojant socialinės pašalpos gavėjų skaičių 1000 gyv. 2017 – 2019 m.m. rodiklius Lietuvoje, Pagėgių sav. ir Tauragės apskr. pastebime, kad rodikliai Tauragės apkr. ir Lietuvoje tendencingai mažėja, tačiau aukščiausi rodikliai išlieka Pagėgių sav. ir viršija daugiau nei 2 kartus Lietuvos rodiklio vidurkį (žr. 6 pav.).

6 pav. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv . 2017 – 2019 m. m. Lietuvoje, Pagėgių sav. ir Tauragės aps.

3. APIBENDRINIMAS

Apibendrinus visuomenės sveikatos būklę Pagėgių savivaldybėje ir palyginus rodiklius su Lietuvos vidurkiu, galima teigiamai vertinti šiuos rodiklius: asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.; sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.; standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W74) 100 000 gyv.; standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.; standartizuotas mirtingumas/mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.; transporto įvykiuose patirtos traumos (V00-V99) 100 000 gyv.; į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui; slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius; šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.; 2 metų amžiaus vaikų MMR (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys, proc.; standartizuotas mirtingumas/mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.; tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje 2018-2019 m.; tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje 2018-2019 m.; tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje 2019 m.

Nors į raudonąją zoną pateko rodiklis mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius, jis nėra reikšmingas, nes didžioji dalis Pagėgių savivaldybėje mokyklos nelankančių mokinių, ugdymo įstaigas lanko užsienyje ir nėra deklaravę savo gyvenamosios vietos. Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių – dar vienas rodiklis patekęs į raudonąją zoną, tačiau taip pat nėra statistiškai reikšmingas, kadangi Pagėgių savivaldybėje 2019 m. dėl transporto įvykių žuvo 1 asmuo. 2019 m. Pagėgių savivaldybėje mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu rodiklis taip pat pateko į raudonąją zoną dėl mažo gyventojų skaičiaus (pateiktas 3 metų vidurkis), nors 2019 m. nebuvo nei vieno gyventojų, kurio mirties priežastis būtų susijusi su narkotikų vartojimu. Nors kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių rodiklis priskirtas raudonajai zonai, tačiau šis rodiklis taip pat nebuvo reikšmingas (1 abs. sk.).

Reikšmingiausi rodikliai patekę į raudonąją zoną – bandymų žudyti skaičius. Taip pat sunerimti verčia gyventojų skaičiaus pokyčio ir socialinių pašalpos gavėjų skaičiaus rodikliai Pagėgių savivaldybėje. Į šią zoną taip pat patenka ir kiti rodikliai, tačiau jie nėra tokie reikšmingi, kadangi jų patekinimą į minėtą zoną lemia mažas gyventojų skaičius savivaldybėje.

4. REKOMENDACIJOS

Rekomendacijos skirtos Pagėgių savivaldybės įstaigoms, siekiant kontroliuoti ir gerinti prioritetinių sveikatos stebėsenos sričių rodiklius.

1. Siekiant sumažinti bandymų žudyti rodiklį:

1.1. Mokyti moksleivius nuo 16 metų kaip atpažinti savižudybės riziką patiriančio žmogaus elgesio ženklus, tinkamai reaguoti bei nusiųsti pagalbos.

1.2. Teikti psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugas visiems Pagėgių savivaldybės gyventojams.

1.3. Užtikrinti, kad visi asmenys, žalingai ar rizikingai vartojantys alkoholį turėtų galimybę gauti priklausomybės konsultanto paslaugas.

1.4. Teikti savivaldybės gyventojams informaciją apie tai kur galima rasti psichologinę pagalbą.

2. Siekiant sumažinti gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklį:

2.1. Gerinti socialines ir ekonomines sąlygas gyventojams siekiant mažinti emigraciją dėl skurdo.

2.2. Kurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį.

3. Siekiant mažinti socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus rodiklį:

3.1. Siekti, kad socialinę pašalpą gautų tie asmenys, kuriems ji yra reikalinga.

3.2. Skatinti vietinių bendruomenių aktyvumą sprendžiant socialinės pašalpos skyrimo ir mokėjimo klausimus.

3.3. Nuolat teikti gyventojams informaciją apie galimybę įsidarbinti.

3.4. Skatinti gyventojus naudotis galimybe įgyti ar pakeisti profesiją.
